

LIETUVOS MIESTŲ ŽALIŲJŲ PLOTŲ KAITA LAIKO ATŽVILGIU

Regina Prapiestienė

Vilniaus universitetas, M. K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101, Vilnius

El. paštas: prapiestiene@centras.lt

Įvadas

Pasikeitus Lietuvos Respublikos politinei, ūkinei bei visuomeninei sistemoms, pertvarkoma, performuojama šalies miestų funkcinė orientacija. Todėl šiuo metu labai aktualu sukurti subalansuotą paslaugų, darbo ir gyvenamųjų vietų bei rekreacinių zonų pasiskirstymą ne tik apskritai mieste, bet ir įvairiuose jo rajonuose. Suformuota optimali ir žmogaus poreikiams pritaikyta žaliųjų plotų sistema yra viena svarbiausių miesto funkcinės struktūros dalių ir nuo jos didžia dalimi priklauso miesto kitos, pavyzdžiui, gyvenamosios, rekreacinės, pagaliau darbo, funkcijos.

Žaliųjų plotų planavimo esmė – patogumas, visapusiškas jų naudojimas, prieinamumas visiems gyventojams. Svarbu, kad poilsio, ypač trumpalaikio bei kasdienio, vietas būtų nesunku pasiekti iš gyvenamųjų vietų, jos būtų sutvarkytos, prižiūrimos, o suformuotų žaliųjų erdvių ploto pakaktų patenkinti kiekvieno gyventojų rekreacinius poreikius ir aplinkos kokybei keliamus reikalavimus.

Urbanizuoto kraštovaizdžio gamtinių bei kultūrinių vertybių nustatymas, pažinimas, išsaugojimas ir panaudojimas – itin aktuali ir daugialypė problema, kadangi net ir dėl menkiausių urbanizuoto kraštovaizdžio gamtinių komponentų konvergencijos pažeidimų prasideda aplinkos ekologinė degradacija. Deja, bet tai vykdo ir vyksta Lietuvos miestuose užstatant jų vertingiausias gamtinio kraštovaizdžio teritorijas, dėl ko nyksta natūralios biocenozės, sutrikdomas jų atsikūrimas.

Šio darbo tikslas – remiantis Valstybinio mokslo ir studijų fondo finansuojamos valstybinės mokslo programos „Urbanizuotos aplinkos kokybė ir jos kaita“ (2001–2004) medžiaga patyrinėti Lietuvos miestų žaliųjų plotų kiekybinę kaitą istoriniu aspektu.

1. Metodika

Lietuvos miestų administracinėse ribose esančių žaliųjų plotų, t.y. želdynų bei želdinių, kiekybinė kaita laike suprantama kaip tam tikros paskirties žaliųjų plotų didėjimas ar mažėjimas. Tyrimams pasirinktas 1975–1989 m. laikotarpis, nes Lietuvos didžiųjų ir kurortinių miestų žaliųjų plotų apskaita pradėta 1974 m., o paskutinė detali jų inventorizacija atlikta 1985 metais.

Šiame darbe Lietuvos miestų žaliųjų plotų kaita analizuota lyginamuoju istoriniu, indukciniu, empiriniu, statistiniu bei kartografiniu metodais.

Analizuojamajame laikotarpyje visi miesto žalieji plotai, pagal tuo metu galiojusią želdynų klasifikaciją (atsižvelgiant į jų paskirtį), buvo įvardijami želdynais, kartais ir želdiniais (Miestų..., 1976). 1975 metais miestų žaliuosius plotus sudarė bendrosios paskirties želdynai bei miško parkai miesto ribose. 1979–1989 metų duomenimis, miestų administracinėse ribose esantys žalieji plotai įvardijami kaip bendrosios paskirties želdynai ir miško parkai. Šiame darbe vartojama sąvoka *žalieji plotai* apima visus miesto žaliuosius plotus, t.y. tiek sąlygiškai

natūralius, tiek antropogeninius (tiksliau – želdynus) nepriklausomai nuo jų paskirties.

Duomenys apie Lietuvos miestų žaliuosius plotus išrinkti iš Komunalinio ūkio ir paslaugų departamente (buvusiame) 1975–1989 m. sukauptų archyvų. Tačiau prieš pradėdant analizuoti minėtus duomenis, reikia pabrėžti, jog, matyt, dėl miestų žinybų, kurios atliko žaliųjų plotų inventorizaciją (apskaitą), skirtingos miesto žaliųjų plotų, želdynų, želdinių sąvokų bei apskritai dėl klasifikacijos sampratos, gal ir dėl skaičiavimo metodikų įvairovės minėti duomenys skiriasi, todėl juos palyginti su vėlesnių metų duomenimis yra sudėtinga. Taip pat pažymėtina, jog 1975–1988 m. miestų apželdinimo duomenyse išskirtos šios, tuo metu galiojusios, žaliųjų plotų kategorijos: a) bendrosios paskirties želdynai (parkai, skverai, bulvarai, miesto sodai), b) miško parkai, c) gyvenamųjų kvartalų želdiniai (Miestų..., 1976, 1980, 1982, 1984, 1989). Tuo tarpu 1989 m. miestų apželdinimo duomenyse, be minėtų žaliųjų plotų, pateikti dar specialiosios ir ribotos paskirties želdynų plotai, gatvių apželdintumas ir gazonų plotas apželdintose gatvėse (Respublikos..., 1990a, 1990b). Minėtos institucijos archyviniai duomenys panaudoti dėl to, kad atspindi tuometinius žaliuosius plotus intensyviai užstatytoje (apgyventoje) miesto dalyje.

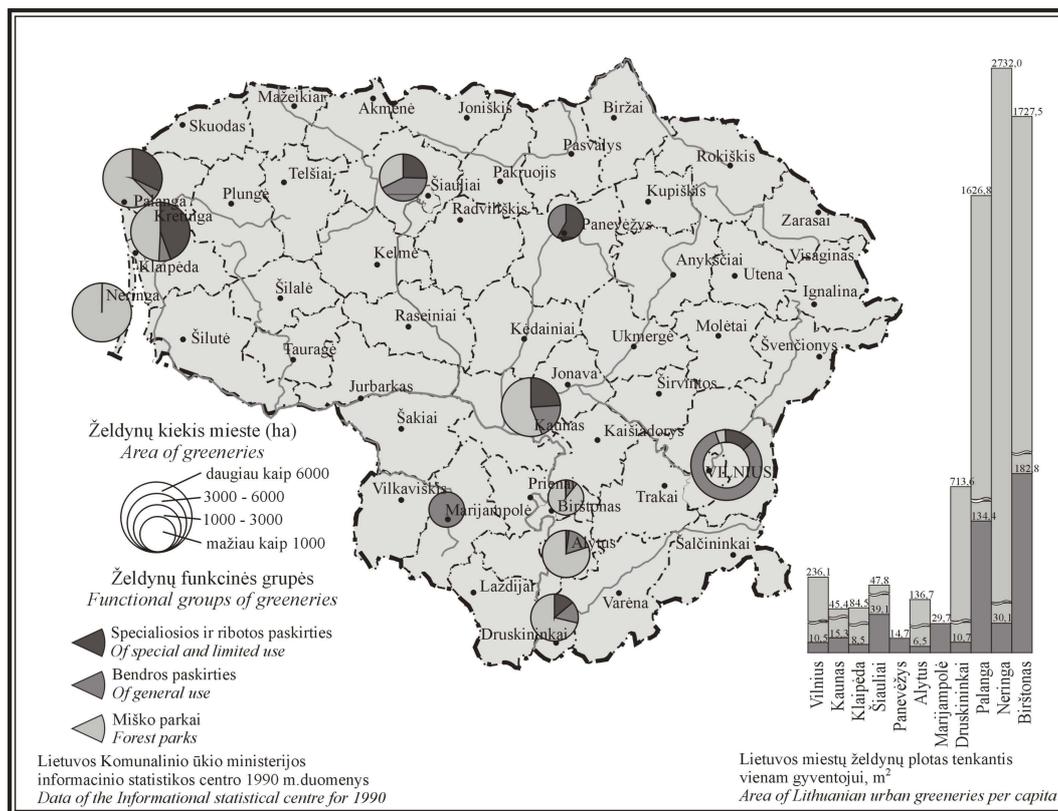
Šiame darbe bendru aspektu analizuojama, kaip žalieji plotai buvo pasiskirstę Lietuvos miestuose 1975–1983 m., o siekiant išryškinti jų kiekybinės kaitos tendencijas detaliau tyrinėta 1989 m. Lietuvos didžiųjų ir kurortinių miestų žaliųjų plotų apskaita.

2. Duomenų analizė

1975 metų duomenimis, iš viso bendrosios paskirties želdynų ir miško parkų Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Druskininkų, Palangos, Neringos, Birštono miestų teritorijose buvo 19 957, 8 ha. Vidutiniškai vienam minėtų miestų gyventojui jų teko 170,0 m².

Analizuojant 1979 metų apskaitos duomenis, matyti, jog apskritai visuose minėtuose Respublikos miestuose žalieji plotai padidėjo 1790,08 ha. Kai kuriuose miestuose jie išsiplėtė nuo 0,5% iki 1%, daugiausia Vilniuje – 1%. Tikriausiai šis padidėjimas susijęs su tuo, kad 1979 metų duomenyse nurodoma nauja žaliųjų plotų kategorija – naujų gyvenamųjų kvartalų želdynai, dėl to ir padidėjo kai kurių miestų bendri žalieji plotai. Nauji gyvenamieji kvartalai buvo želdinami gana sparčiai. Vilniuje naujuose gyvenamuose kvartaluose 1979–1983 m. buvo apželdinta 753 ha. Kituose miestuose, kur nebuvo statoma naujų gyvenamųjų kvartalų arba jų statyba vyko lėtai, tokių želdynų šiame laikotarpyje nebuvo (Neringoje, Palangoje) arba labai mažai (Birštone – 1 ha, Marijampolėje – 4 ha). Vėlesniuose duomenyse (1988) pateikiama epizodiškų duomenų tik apie tai, kiek vienetų medžių, krūmų ir gėlių pasodinta miesto bendrosios paskirties želdynuose, miško parkuose, gyvenamuosiuose kvartaluose.

Kapinių plotas, kuris pagal tuometinę žaliųjų plotų klasifikaciją priskiriamas specialiosios ir ribotosios paskirties kategorijai, į žaliuosius plotus iš viso neįtrauktas. Vilniuje kapinių užimamas plotas 1975 m. siekė 187,0 ha. Iš viso mieste tuo metu buvo 29 civilinės ir karių kapinės, iš kurių 17 – uždarytų (107,1 ha) (Miestų..., 1976). Tuo tarpu dėl nesuprantamų priežasčių 1979 m. Vilniuje bendrosios paskirties želdynų plotas sumažėjo 60% palyginus su 1975 metų plotu. Todėl ir šios kategorijos želdynų vienam Vilniaus miesto gyventojui sumažėjo nuo 11,6 m² (1975) iki 6,0 m² (1979). Taip pat šios kategorijos želdynų sumažėjimas vienam miesto gyventojui nustatytas Klaipėdoje, kadangi 1975 m. siekė 11,1 m², o 1979 m. – 8,6 m². Vidutiniškai šios kategorijos želdynų vienam respublikos analizuojamų miestų gyventojui 1975 m. teko 18 m², o 1979 m. – 14,56 m². Bendrosios paskirties želdynai (parkai, skverai, bulvarai ir kt.) yra labai svarbūs miesto funkcinėje struktūroje, kadangi jie yra arčiausiai miestiečių gyvenamųjų bei darbo vietų ir daugiausiai naudojami trumpalaikiam poilsiui bei atlieka ekologinę funkciją. Todėl jų plotams mažėjant miesto aplinkos kokybė blogėja.

1 pav. Lietuvos miestų žaliųjų plotų kaita 1975–1983 metais.
Fig. 1. Variation of the area of urban greeneries in 1975–1983.

Analizuojant 1975 ir 1979 metų duomenis apie miško parkų plotus įvairiuose miestuose, matyti, jog šie plotai didžiausi tuose miestuose, kurie išikūrę sudėtingame gamtiniame kraštovaizdyje (t.y. kompleksinėje landšaftinėje padėtyje). Dėl šios priežasties urbanizacijos procesas plito į gretimus žemėvaizdžius, tarsi „aplenkdamas“ (bent laikinai) tokias gamtinio karkaso teritorijas, kaip, pavyzdžiui, Vilniuje paslėnių erozinius raguvynus, ypač stačius upių slėnių šlaitus ir kt. Tokie miestai užima didesnę plotą. Analizuojant 1975 m. duomenis apie miško parkų plotus, paaiškėjo, kad jie buvo didžiausi Vilniuje – 11 470,0 ha, ir vienam miesto gyventojui jų teko 264,7 m², Kaune – 1735,0 ha (50,4 m²). Mažiausiai miško parkų buvo Šiauliuose – 250,2 ha (22,7 m²). Tuo tarpu Marijampolėje (tuometiniame Kapsuke) miško parkų iš viso nebuvo.

Apibendrinant reikėtų pabrėžti, jog kai kurie miško parkų plotų kaitos atvejai konkrečiuose miestuose be ypač detalios analizės sunkiai paaiškinami. Prielaidos įvairios: viena iš jų – žaliųjų plotų klasifikacijos (kategorijų) labai įvairi samprata ir dėl to kai kuriuose respublikos miestuose tie patys žalieji plotai buvo priskiriami skirtingoms kategorijoms, kita prielaida – inventorizavimo klaidos bei jų atlikusių specialistų neatsakingumas. Pavyzdžiui, Panevėžyje, 1975 m. duomenimis, miško parkų buvo 653,0 ha, o 1979 m. duomenys rodo, kad jų sumažėjo net 60%. Tuo tarpu 1988 m. duomenimis, Panevėžyje miško parkų iš viso nebėra (Miestų..., 1989).

1981 ir 1983 metų duomenys apie žaliuosius plotus ryškių jų pokyčių neatspindi, todėl pastarieji detaliau neanalizuoti.

1989 metais Lietuvos miestai – Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys, Alytus, Marijampolė, Druskininkai, Palanga, Neringa, Birštonas – užėmė 83 365 ha. Visų kategorijų žalieji plotai minėtuose miestuose siekė 41 760,19 ha. Iš jų bendrosios paskirties buvo 2711,65 ha

(6,49 %), ribotosios ir specialiosios – 7314,32 ha (17,51 %), miško parkų – 29 779,40 ha (71,32 %) ir 1954,28 ha (4,68 %) sudarė naujų gyvenamųjų kvartalų sodai. Visų kategorijų žaliųjų plotų vienam respublikos miesto gyventojui vidutiniškai teko 254,43 m², tuo tarpu bendrosios paskirties – 16,51 m², o miško parkų – 181,4 m².

Minėtų didžiųjų ir kurortinių miestų detalios žaliųjų plotų analizės duomenys pateikti 1 lentelėje, o pagal apibendrintus rezultatus sudaryta kartoschema „Lietuvos miestų žalieji plotai 1989 m.“ (2 pav.).

1 lentelė. Lietuvos miestų želdynai 1989 m. (LR Komunalinio ūkio ministerijos Informacinio statistikos centro 1990 m. duomenimis).

Table 1. Type of Lithuanian urban greeneries in 1989 (data from Statistical Information Centre for 1990; Ministry of Communal Economy).

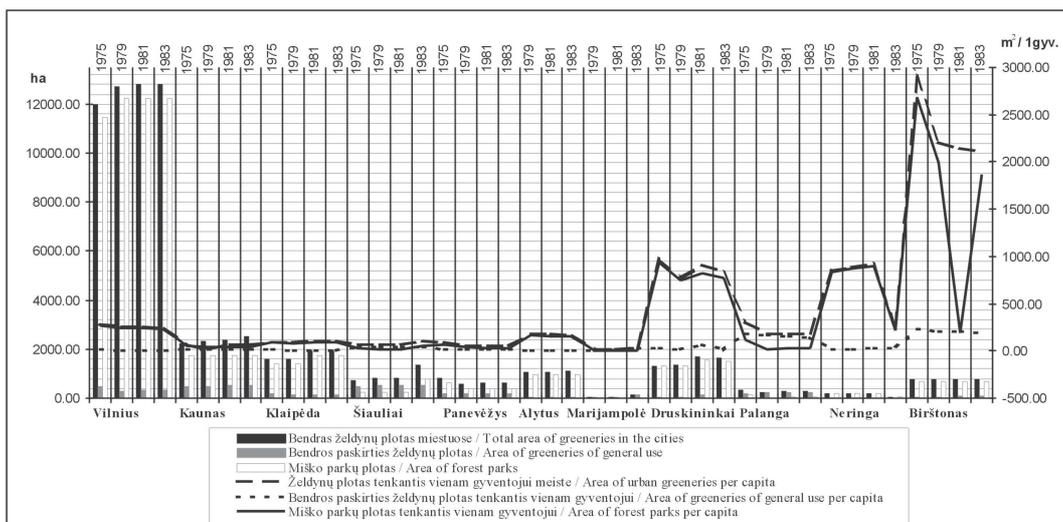
Miestas <i>City</i>	Bendrosios paskirties želdynai <i>Greeneries of public use</i>				Naujų gyvenamųjų kvartalų sodai, <i>Gardens of new residential quarters, ha</i>	Miško parkai <i>Forest parks</i>		Specialiosios ir ribotosios paskirties želdynai, <i>Greeneries of special and restricted use, ha</i>
	parkai, <i>parks, ha</i>	skverai, bulvarai, miesto sodai, <i>squares, city gardens, ha</i>	iš viso, <i>total, ha</i>	tenka 1 gyv., m ² <i>m² per head</i>		iš viso, <i>total, ha</i>	tenka 1 gyv., m ² <i>m² per head</i>	
Vilnius	486,2	122,85	609,05	10,5	365,14	13656,00	236,1	2892,11
Kaunas	462,90	184,80	647,70	15,3	317,50	1918,00	45,4	1168,90
Klaipėda	143,40	29,52	172,92	8,5	100,65	1726,00	84,5	1530,74
Šiauliai	454,20	103,42	559,48	39,1	84,65	684,70	47,8	453,97
Panevėžys	154,40	28,70	183,10	14,7	70,70	–	–	377,00
Alytus	42,60	5,24	46,80	6,5	108,00	988,70	136,7	31,00
Marijampolė	131,80	16,78	148,58	29,7	15,20	–	–	–
Druskininkai	–	22,89	22,89	10,7	101,00	1520,00	713,6	134,10
Palanga	186,10	54,40	240,50	134,4	2,20	2912,00	1626,8	721,00
Neringa	–	7,52	7,52	30,1	–	5683,00	2732,0	–
Birštonas	56,80	16,31	73,11	182,8	2,50	691,00	1727,5	5,50

Pastaba: brūkšnelis (–) rodo, jog želdynų nėra / *Note:* (–) – no greeneries.

Išanalizavus 1989 m. miestų žaliųjų plotų duomenis, galima konstatuoti, jog bendrosios paskirties želdynų (parkų, skverų, bulvarų, miesto sodų ir kt.) plotas kiekviename iš jų skiriasi. Pastebima tendencija, kad tuose miestuose, kur yra mažai bendrosios paskirties želdynų, juos sąlygiškai kompensuoja miško parkai. Tokiai miestų grupei priklauso: Neringa – bendrosios paskirties želdynų yra tik 0,13%, tuo tarpu miško parkų – 99,87%, Druskininkuose atitinkamai – 1,29% ir 84,49%, Alytuje – 4,04% ir 84,13%, Vilniuje – 3,47% ir 77,94%, Palangoje – 6,2% ir 75,07%, Birštone – 9,46% ir 89,51% (Respublikos..., 1990a, 1990b).

Ribotosios ir specialiosios paskirties želdynų plotai minėtuose miestuose sudaro nuo 0,71% Birštone iki 18,59% Palangoje. Naujų gyvenamųjų kvartalų sodai taip pat nesudaro didelės želdynų dalies. Įvairiuose miestuose jų plotas siekia vos 1–10%.

Iš visos analizuojamos miestų grupės savo žaliųjų plotų struktūra išsiskiria Klaipėda. Šiame mieste miško parkai sudaro 48,09% visų žaliųjų plotų, o ribotosios ir specialiosios paskirties – 43,36%. Tuo tarpu bendrosios paskirties želdynų miesto ribose yra tik 4,95%. Šios kategorijos želdynų čia yra tiek mažai dėl labai tankaus užstatymo – 75,31%.

2 pav. Lietuvos miestų žalieji plotai (1989 m. duomenimis).

Fig. 2. Lithuanian urban greeneries (1989).

2 lentelė. Lietuvos miestų apželdinimas (LR Komunalinio ūkio ministerijos Informacinio statistikos centro 1990 m. duomenimis).

Table 2. Area of urban greeneries in Lithuania (data from Statistical Information Centre for 1990; Ministry of Communal Economy).

Miestas <i>City</i>	Miesto gyventojų skaičius <i>City population</i>	Miesto plotas, ha <i>City area, ha</i>	Užstatymo intensyvumas, <i>Building up intensity, %</i>	Visų kategorijų želdynų plotas, ha <i>Area of all categories of greeneries, ha</i>	Miesto apželdinimas, <i>Portion of green areas in a city, %</i>	Želdynų plotas, tenkantis 1 gyv., m ² <i>Area of greeneries, m² per head</i>
Vilnius	578500	28718	71,55	17683,38	61,58	305,68
Kaunas	422900	12309	68,58	4189,72	34,04	99,07
Klaipėda	204300	7105	75,31	3591,11	50,54	175,78
Šiauliai	143100	6953	53,56	1825,89	26,26	127,60
Panevėžys	124500	2978	60,44	728,13	24,45	58,48
Alytus	72300	3358	51,64	1183,63	35,25	163,71
Marijampolė	60000	2051	80,45	410,61	20,02	82,12
Druskininkai	21300	2241	24,99	1784,72	79,64	837,90
Palanga	17900	7393	14,07	3894,21	52,67	175,54
Neringa	2500	8980	4,81	5692,85	63,39	771,40
Birštonas	4000	1279	25,65	775,89	60,66	939,73

Vertinant 1989 m. žaliųjų plotų duomenis taip pat išryškėjo, kad Marijampolėje ir Panevėžyje miško parkų nėra. Žaliuosius plotus minėtuose miestuose sudaro tik bendrosios, specialiosios ir ribotosios paskirties želdynai.

Kiekvieno miesto atskirai žaliųjų plotų vertinimo rezultatai nenuiteikia optimistiškai, nes bendrosios paskirties želdynų, kurie pripažįstami kaip svarbiausi mieste, kai kurie miestai stokoja, pavyzdžiui, vienam Alytaus gyventojui jų tenka tik 6,5 m², Klaipėdoje – 8,5 m². Vilniaus

ir Druskininkų vienam gyventojui šios kategorijos želdynų tenka 11 m², Kauno ir Panevėžio – 15 m², tuo tarpu Marijampolėje ir Neringos miestuose – 30 m², Šiauliuose – 39 m². Ypač išsiskiria Birštonas ir Palanga, nes šių miestų vienam gyventojui minėtos kategorijos želdynų atitinkamai tenka 182,8 m² ir 134,4 m².

Miestų žalieji plotai – polifunkciniai, todėl visuose miestuose plečiami antropogeniniam poveikiui atsparesni, tinkamai suplanuoti želdynai. Esant gana dideliame respublikos miestų oro užterštumui ypač svarbu, jog žalieji plotai visoje miesto teritorijoje būtų pasiskirstę kuo tolygiau, nepriklausomai nuo jų paskirties. Todėl šiuo atveju ypač svarbus miesto aplinkos kokybei rodiklis – želdinimo intensyvumas (apželdinimas). Tai visų kategorijų žaliųjų plotų apskritai ir viso miesto teritorijos santykis (procentais). Želdinimo intensyvumas gyvenamojoje teritorijoje analizuojamame laikotarpyje turėjo būti ne mažesnis kaip 70% (Petrušis, 1978). Šis rodiklis yra rekomendacinio pobūdžio ir diferencijuojamas ne tik miestams atskirai, bet ir miesto konkrečioms teritorijoms.

Iš želdinimo intensyvumo (1989 m. duomenimis) paaiškėjo, kad didžiuosiuose ir kurortiniuose respublikos miestuose 1989 m. jis siekė tik 49,62%. Miestų, kurie įsikūrę miškingame kraštovaizdyje, apželdinimo intensyvumas artimas tuometinei normai: Vilniaus – 61,58%, Neringos – 63,39%, Birštono – 60,66%, Palangos – 52,67%, Klaipėdos – 50,54%, Druskininkų siekia net 79,64%. Mažiausias buvo Marijampolės apželdinimo intensyvumas – 20,22%, ne ką geresnė padėtis Panevėžyje – 24,54%, ir Šiauliuose – 26,26%. Kauno ir Alytaus apželdinimo intensyvumas siekia 34,04% ir 32,25% (2 lent.).

Palyginus kaip kito bendrosios paskirties želdynų (parkų, skverų ir kt.) plotai miestuose 1975–1989 m., matyti, kad Vilniuje šios kategorijos želdynų 1975–1983 m. sumažėjo 60%. 1989 metais jų labai padaugėjo palyginus su 1979 m. – net 201%. Tokie plotai padidėjo taip pat Kaune – 74%, Marijampolėje – 42%. Kituose miestuose ryškių ploto pokyčių nebuvo. Norint paaiškinti šį faktą yra būtina konkrečiai ir detaliai kiekvieno miesto žaliųjų plotų sistemos bei jos struktūros formavimo analizė. Vienareikšmiškai paaiškinti miesto ploto padidėjimu šio reiškinio negalima.

Apibendrinant 1989 metų žaliųjų plotų duomenis, pastebėta, kad jų paplitimą miestuose lemia tai, kokiam kraštovaizdyje miestas įsikūręs. Pavyzdžiui, aiškiai išsiskiria miestų grupė, kur miestai išsidėstę miškingo kraštovaizdžio upių slėnių vietovaizdyje (Birštonas, Druskininkai, Alytus) bei Pajūrio lygumos vietovaizdyje (Palanga, Neringa), nuo tų miestų, kurie įsikūrę molingų lygumų vietovaizdyje (Panevėžys, Marijampolė).

Išvados

1. Įvertinus Lietuvos Respublikos miestų žaliųjų plotų kaitą 1975–1989 m. sudėtingiausia buvo nustatyti šios kaitos – didėjimo ar mažėjimo svarbiausias priežastis. Viena iš jų – tai žaliųjų plotų klasifikavimo nenuoseklumas, lėmęs duomenų įvairovę. Todėl buvo sunku lyginti netgi vieno kurio nors miesto žaliųjų plotų kaitą bendrai.

2. Žaliųjų plotų duomenų vertinimo rezultatai parodė, kad vienam miesto gyventojui tenkantis želdinių plotas (m²) tikrosios situacijos, kiek žaliųjų plotų yra gyvenamojoje, pramoninėje ir kitose zonose, neatspindi.

3. Išanalizavus miestų žaliųjų plotų duomenis, galima konstatuoti, kad bendrosios paskirties želdynų (skverų, parkų ir kt.) plotai miestuose labai skiriasi. Pastebėta tendencija, kad ten, kur jų yra mažai, juos sąlygiškai kompensuoja miško parkai. Šiuo aspektu išsiskyrė miestai-kurortai: Birštonas, Druskininkai, Palanga, Neringa. Tuo tarpu Panevėžyje ir Marijampolėje miško parkų iš viso nėra.

4. Taip pat galima konstatuoti, kad analizuojamame laikotarpyje buvo vykdoma miesto žaliųjų plotų gausinimo politika. Tai iliustruoja naujų gyvenamųjų kvartalų apželdinimo tyrimo rezultatai.

Gauta 2003-10-20

Literatūra

- Basalykas A.** (1977). Lietuvos kraštovaizdis, Vilnius.
- Jakovlevas–Mateckis K.** (2003). Miesto želdynų sistemos formavimas. *Miestotvarka*, p. 112–162.
- Miestų** apželdinimas ir gėlininkystė (1976). *Respublikos butų ir komunalinio ūkio 1975 m. pagrindiniai rodikliai*, Vilnius.
- Miestų** apželdinimas ir gėlininkystė (1980). *Respublikos butų ir komunalinio ūkio 1979 m. pagrindiniai rodikliai*, Vilnius.
- Miestų** apželdinimas ir gėlininkystė (1982). *Respublikos butų ir komunalinio ūkio 1981 m. pagrindiniai rodikliai*, Vilnius.
- Miestų** apželdinimas ir gėlininkystė (1984). *Respublikos butų ir komunalinio ūkio 1983 m. pagrindiniai rodikliai*, Vilnius.
- Miestų** apželdinimas ir gėlininkystė (1989). *Respublikos butų ir komunalinio ūkio 1988 m. pagrindiniai rodikliai*, Vilnius.
- Petrulis J.** (1978). Želdynų projektavimas, įrengimas ir priežiūra, Vilnius.
- Respublikos** miestų želdynai 1989 m. (1990a), Vilnius: Komunalinio ūkio ir paslaugų departamento archyvai.
- Respublikos** miestų apželdinimas 1989 m. (1990b), Vilnius: Komunalinio ūkio ir paslaugų departamento archyvai.

Regina Prapiestienė
Vilnius University

Temporal variations of urban green areas in Lithuania

Summary

Creation of rational system of service, working, residential and recreational zones in the cities and their different parts is today a task of topical importance. An optimal system of green areas adapted to human needs is one of the most important functions. The aim of the present work is to analyse the quantitative development of the urban green areas from the historical point of view.

The temporal variation of the area of urban greeneries is understood as reduction or increase of green areas of certain destination. The study is based on the time frame 1975–1989 (because the inventorization of green areas in the large Lithuanian cities and health-resorts was assumed in 1974 and the last detailed inventorization was implemented in 1985). The changes of the area of greeneries were analysed by comparative historical, induction, empirical, statistical and cartographic methods.

Determining the causes of reduction or expansion of green areas was the most difficult task to be fulfilled. The difficulties were first of all caused by inconsistent and contradictory data (even within the limits of one city). The results about the area of greeneries per unit of population and the area of greeneries within residential, industrial and other zones actually do not reflect the existing situation. It is, nevertheless, clear that the urban green areas for public use (parks, squares, etc.) are rather variable. There is a trend that in the cities where the area of greeneries is small it is conditionally compensated by forest parks. Health-resorts stand out in this aspect: Birštonas, Druskininkai, Palanga, Neringa. Forest parks in Panevėžys and Marijampolė are lacking altogether. We may also state that the policy of the green areas expansion was the dominant one in the analysed time frame. This is proved by investigation results of new residential quarters.